

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»
кафедра філософії права та
юридичної логіки

Статус дисципліни: обов'язкова
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Форма здобуття вищої освіти: денна, заочна
Мова викладання: українська
Навчальний рік: 2022-2023
Форма підсумкового контролю: екзамен

Костицький Михайло Васильович
Науковий ступінь, вчене звання: доктор юридичних наук, професор
Посада: професор
Тел.: 050-311-30-15
E-mail: nkkiev1966@ukr.net
Робоче місце: пл. Солом'янська, 1, каб. 613
Профайл викладача:
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=6NRZzLsAAAAJ&hl=uk>

Кравець Віталій Михайлович
Науковий ступінь, вчене звання: кандидат юридичних наук, доцент
Посада: доцент
Тел: 098-477-74-77
E-mail: vm79@ukr.net
Робоче місце: пл. Солом'янська, 1, 818
Профайл викладача:
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=6rZYRsMAAAAJ&hl=uk>

Контактний телефон
Електронна адреса
Розклад навчальних
занять
Консультації

Тел.: 249-09-69
E-mail: k014@naiau.kiev.ua
Робоче місце: пл. Солом'янська, 1, каб. 818

Очні:
(відповідно до графіка консультацій науково-педагогічних працівників кафедри) з 14:00 до 16:30
Онлайн:
електронною поштою, пн-пт з 9:00 до 16:00

Сторінка дистанційного курсу <https://dn.naiu.kiev.ua/course/view.php?id=3787>

Стислий опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння світоглядно-методологічного змісту права і правовідносин, поглиблення та конкретизація знань з філософії права та юридичних наук у галузі правничої діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

знати сутність філософії права як вищого рівня правової свідомості, її специфіку і місце в системі правової науки, генезис філософії права, її об'єкт, предмет, систему методів, основні теоретичні конструкції; основні положення філософсько-правових систем щодо правничої діяльності, розуміння її найзагальніших підстав у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань у галузі права в умовах сучасного інформаційного суспільства;

вміти аналізувати проблеми сучасного правового життя України та світу, виявляти основні тенденції розвитку правової системи України, інших держав та міжнародних відносин, об'єднувати методологічні можливості філософського та правового підходів щодо актуальних проблем розвитку правової реальності; аналізувати основні філософсько-правові та юридичні категоріальні концепти не тільки в історичному контексті, але й в аспекті розбудови України як правової держави;

застосовувати нормативно-правові акти, керуючись міжнародними стандартами прав людини, що знайшли обґрунтування у філософсько-правових концепціях видатних мислителів.

Тривалість: 4 кредити, загальна кількість годин – 120: аудиторних годин – 60, самостійної роботи – 60 (денна форма навчання); аудиторних годин - 22 год., самостійної роботи - 98 годин (заочна форма навчання).

Форми та методи навчання: очна (денна), заочна форми навчання. Методи навчання: *словесні методи* (лекція, розповідь-пояснення), *наочні* (ілюстрація), *практичні* (репродуктивні, проблемно-пошукові, інтерактивні (дискусія)).

Поточний контроль: усне опитування (бліц-опитування, фронтальне опитування); тестування; реферативне повідомлення; поняттєвий диктант; групові завдання, що передбачають розв'язання або підготовку проблемних ситуацій.

Підсумковий контроль: проводиться у формі екзамену та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою цієї навчальної дисципліни, в терміни, встановлені графіком освітнього процесу. Здобувач вищої освіти вважається допущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни, якщо він виконав усі види робіт, передбачені програмою навчальної дисципліни. Застосовується 100-бальна шкала оцінювання, а також національна система (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та система ECTS (A, B, C, D, E, F, FX).

Пререквізити: юридична логіка, юридична деонтологія, теорія держави та права, соціологія.

Постреквізити: конституційне право, міжнародний захист прав людини, кримінальне право.

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна Програмні результати навчання («hard skills»)

Програмні результати навчання

для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра зі спеціальності 081 «Право»

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач

Програмні результати навчання:

РН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Компетентності, якими повинен володіти здобувач:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Перелік компетентностей, розвитку яких сприяє вивчення навчальної дисципліни («soft skills»):

- критично мислити, самостійно приймати рішення;
- проникаючи у сутність соціально-правових явищ, виявляти та попереджувати правопорушення та конфліктні ситуації суспільного життя;
- здатність вирішувати практичні проблеми.

Структура навчальної дисципліни та тематика навчальних занять

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи в розрізі теми
<p>Тема 1. Предмет та призначення філософії права. Філософська культура правника (10 год.)</p>	<p>Лекція: онлайн (4 год.) 1. Поняття, структура та типи світогляду. 2. Предмет, функції і структура філософії. 3. Філософія права як складова соціальної філософії. 4. Особливості філософії права в системі наук про право. 5. Предмет, структура і завдання філософії права.</p> <p>Мета заняття Дослідити структуру філософського знання, передумови його виникнення та значення в життєдіяльності людини і суспільства. Розкрити структуру та специфіку філософії права, її місце в системі соціально-філософського знання. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:</p> <p>Знати: - значення ключових понять теми, специфіку філософсько-правового знання та його роль в генезі європейського права; - зміст предмету філософії права, атрибути природно-правових ідеалів та недоліки легістсько-нормативістського стилю мислення.</p> <p>Вміти: - формувати критичне ставлення до того, що відбувається у суспільстві і насамперед у сфері права, до вихідних філософсько-правових і громадянських позицій; - виявляти світоглядний аспект в різних сферах</p>	<p>Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції.</p> <p>Готуючись до семінарських занять необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. <p>Завдання для самостійного вивчення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виділіть загальне і особливе в історичних типах світогляду. 2. Що є предметом філософії? 3. Сформулюйте основне питання філософії. 4. Які функції виконує філософія? 5. Чому майбутньому правнику необхідно вивчати філософію права? 6. Які існують погляди на предмет філософії права і який з них здається Вам найбільш обґрунтованим? 7. Чим відрізняються предмет філософії права від предмета загальної теорії держави та права? 8. Яке місце посідає філософія права в системі філософських наук? 9. Яке місце посідає філософія права в системі юридичних наук? 10. Сформулюйте основне питання філософії права. <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософія як мудрість, спосіб життя і тип світогляду. 2. Основні підходи до визначення основного питання філософії, його зміст і структура. 3. Генеза предмета філософії в європейській традиції. 4. Загальна характеристика історичних типів світогляду. 5. Головні відмінності між західною і

	<p>життєдіяльності людини і, перш за все, у багатоманітних проявах правової реальності.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Світогляд, його структурна організація, типи та їх сутність. 2. Етимологія та змістовне наповнення поняття «філософія». 3. Предмет, структура та функції філософії. <p>Методичні рекомендації</p> <p>До першого питання. Слід звернути увагу на те, що для людини характерні три основні типи відношення до світу (способи освоєння світу людиною): практичний, теоретико-пізнавальний, духовно-оцінювальний. Дослідити світогляд людини як цілісну єдність практичних настанов, знань, вірувань, ідеалів та норм. Світогляд має наступні рівні: практичний (буденний), духовно-практичний (міф, релігія, мистецтво) та теоретичний (філософія, наука). Відповідно, можна виділити три історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний та філософський. Дослідити типологію світогляду за наступними критеріями: за цілісністю, за носієм (суб'єктом), за чіткістю сформованості, за ступенем узагальнення.</p> <p>До другого питання. Потрібно охарактеризувати філософію як духовно-практичний феномен освоєння людиною світу. Світоглядний і гуманістичний потенціал філософії визначається тим,</p>	<p>східною парадигмами філософії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Основне питання сучасної філософії права та його вирішення. 7. Генеза предмета філософії права. 8. Філософія права як спосіб професійного самовизначення людини. 9. Роль філософії права у світоглядній підготовці правника. 10. Характерні риси правового світогляду.
--	---	---

	<p>що проблематика філософії окреслюється колом проблем відношення «людина – світ». Дослідити філософію в таких формах вияву як: гуманітарне наукове знання, філософська теологія, суспільна ідеологія, мистецтво. Розкрити наступні її сутнісні ознаки: раціональність, прагнення до побудови універсальних теорій, пошук дефініцій та максимальних узагальнень, рефлексивність (знання про саме знання), критичність, вічний пошук істини та сенсу буття.</p> <p>До третього питання потрібно визначити об'єкт і предмет філософії. Необхідно проаналізувати історію розвитку різних філософських систем з метою виділення центральної багатопланової проблеми «людина-світ». З'ясовуючи специфіку філософського мислення необхідно засвоїти, що предметом філософії є найзагальніші реальності – світ, людина, мислення, культура, Бог, які вона осмислює за допомогою категорій. Пояснити функції філософії: світоглядну, загальнометодологічну, пізнавальну, прогностичну, критичну, аксіологічну, гуманістичну, освітню. Розглянути структуру філософського знання через наступну проблематику предмету її дослідження: проблеми буття (онтологія), людського існування (антропологія), пізнання (гносеологія), свідомості (феноменологія), цінностей (аксіологія), культурного розвитку (філософія культури), історії (історіософія), суспільства</p>	
--	--	--

(соціальна філософія), моралі (етика), наука (філософія науки), методи (філософська методологія) та ін.

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Філософія права в системі філософських та юридичних наук.
2. Особливості філософії права як науки про граничні засади права.

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Предмет, структура і головне завдання філософії права.
2. Функції і значення філософії права. Філософська культура правника.

Методичні рекомендації

Потрібно звернути увагу на соціальні та науково-практичні передумови виникнення та розвитку філософії права, а також врахувати, що в історії філософсько-правової думки існували різні підходи до визначення місця і ролі філософії права в системі наукового знання. Разом з тим, потрібно пояснити, чим викликано розмаїття підходів до розуміння предмета філософії права. Для вирішення цього питання доцільно врахувати, що переважна більшість дослідників вважають філософію права частиною філософії або її розділу – соціальної філософії, а тому необхідно визначити специфіку філософії та її

	<p>основних складових елементів.</p> <p>Важливим питанням для встановлення специфіки філософії права як особливої теоретичної дисципліни є з'ясування сутності та особливостей філософського і філософсько-правового підходу до права. Наступним важливим питанням є виявлення відмінності між філософським осмисленням права та його науковим пізнанням, а також виокремлення специфіки філософсько-правової рефлексії та дискурсу.</p> <p>Водночас, слід передусім сформулювати, що розуміється у філософії права під позитивним і природним правом.</p> <p>Потрібно дослідити, якими факторами обумовлена неоднозначність у виокремленні предмету філософії права, враховуючи як міждисциплінарні зв'язки, так і соціокультурну детермінованість філософсько-правового знання. Потрібно звернути увагу на такі різновиди обґрунтування права, як концептуальне, категоріальне, методологічне та доказове.</p> <p>Аналізуючи це питання, насамперед потрібно врахувати, що за своїм статусом філософія права являє собою комплексну, міждисциплінарну галузь наукового знання, що розвивається на межі філософії і правознавства.</p> <p>Разом з тим, за своєю структурою філософія права близька до класичної філософії. Тому важливим завданням є дослідити взаємообумовленість таких</p>	
--	---	--

	<p>частин філософсько-правової науки як онтологія права, гносеологія права, методологія права, аксіологія права, антропологія права та ін.</p>	
<p>Тема 2. Типи праворозуміння як способи осмислення сутності права (10 год.)</p>	<p>Лекція: онлайн (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методологія філософії права та основні підходи до її розуміння. 2. Юридико-позитивістський тип праворозуміння (теорії позитивного права). 3. Юснатуралістський тип праворозуміння (теорії природного права). 4. Способи обґрунтування права. <p>Мета заняття Розширити та поглибити пізнавально-орієнтаційні знання у методології дослідження сучасної правової реальності. Дослідити основні типи праворозуміння та їх концептуальну теоретико-філософську обумовленість. Дослідити основні способи обґрунтування права у філософсько-правовій науці. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - значення ключових понять, що розкривають специфіку методології філософії права; - особливості методології філософії права як особливого, інтегративного, духовно-практичного способу освоєння «світу права»; - критерії структуризації праворозуміння та підстави їх типологізації. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формувати ставлення до різних типів праворозуміння; - застосовувати філософсько-правові принципи щодо 	<p>Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції.</p> <p>Готуючись до семінарських занять необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. <p>Завдання для самостійного вивчення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте методологію як систему принципів і способів організації пізнання права та юридичної практики. 2. Які виділяють основні концепції щодо розуміння філософської методології? 3. Проаналізуйте структуру методології філософії права. 4. Яке місце посідає філософія права в системі методології права? 5. Розкрийте методологічну функцію філософії права в системі правової науки. 6. Як еволюціонувала проблема праворозуміння в історії філософії права? 7. Розкрийте переваги та недоліки правового позитивізму. 8. Поясніть переваги природно-правового мислення та яке місце закону відводиться в його структурі? 9. Охарактеризуйте основні типи концепцій природного права. 10. Назвіть основні концепції та способи обґрунтування юридичного позитивізму? 11. Назвіть критерії розрізнення основних способів обґрунтування права? 12. Чим відрізняється обґрунтування права у філософській науці та юриспруденції? 13. У чому полягають переваги та недоліки правового об'єктивізму? 14. Розкрийте зміст правового суб'єктивізму. 15. Перелічіть змістовні переваги

	<p>розв'язання методологічних проблем у різних сферах юриспруденції.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема методу в філософії. 2. Загальна характеристика філософської методології. 3. Методологія філософії права та її рівні. <p>Методичні рекомендації</p> <p>До першого питання. Навести приклади різних підходів до визначення методу як у філософії, так і в сучасній науці загалом. Прослідкувати історико-філософську традицію у розумінні поняття «метод». При вивченні даного питання доречним буде порівняти та навчитися розрізняти на концептуальному рівні такі поняття як «підхід», «принцип», «метод».</p> <p>До другого питання. Слід відзначити, що до структури філософської методології філософії включають, як правило, наступні елементи: парадигми, концепти, концептуальні ідеї та моделі, методологічні принципи, методи. Разом з тим, сукупність філософських, загальнонаукових, конкретно-наукових, спеціально-юридичних методів і принципів наукового пізнання утворюють науковий рівень методології правознавства, призначення якого – сформулювати цілісне, системне розуміння закономірностей функціонування права.</p> <p>До третього питання. В</p>	<p>інтерсуб'єктивізму в обґрунтуванні права.</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, різновиди та класифікація методів. 2. Класичні, некласичні та постнекласичні методи пізнання права. 3. Поліметодологізм як сучасна тенденція розвитку методології філософсько-правового знання. 4. Загальна характеристика діалектики як методу філософії права. 5. Ієрархія методів та підходів до вивчення права: філософсько-світоглядний підхід, загальнонаукові та спеціальні методи. 6. Протилежність і взаємодоповнюваність основних типів праворозуміння. 7. Основні типи праворозуміння як методології філософсько-правових дискурсів. 8. Гуманістичний сенс природно-правового мислення. 9. Класичні теорії та сучасні концепції природного права. 10. Принципи та типи юридичного позитивізму. 11. Загальна характеристика правового об'єктивізму. 12. Сутність та принципи правового суб'єктивізму. 13. Характерні риси правого інтерсуб'єктивізму. 14. Вихідні положення комунікативної концепції права. 15. Некласичні моделі обґрунтування права.
--	--	--

даному питанні необхідно звернути увагу на те, що методологія філософії права є певним комплексним, синтетичним знанням, що поєднує всю сукупність принципів, засобів і методів пізнання (світогляд, філософські методи пізнання та вчення про них, загально- і конкретно-наукові поняття і методи), виступаючи тим самим опосередковуючою ланкою між філософією й теорією права. Важливим моментом є те, що як метод може виступати будь-яке виражене в узагальненому вигляді знання, спрямоване на досягнення нового знання. Сучасна наука застосовує такі три підходи до пояснення цього феномена: науковий, філософський та філософсько-правовий. Також слід врахувати, що до структури методології філософії права включають, як правило, наступні елементи: парадигми, концепти, концептуальні ідеї та моделі, методологічні принципи, методи.

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Світоглядно-методологічні джерела, зміст та різновиди юридико-позитивістського типу праворозуміння (юридичного позитивізму).
2. Світоглядно-методологічні джерела, сутність та основні концепції природно-правового мислення (юснатуралізму).

Методичні рекомендації

Необхідно розглянути основні типи праворозуміння на основі аналізу їх світоглядно-

	<p>методологічних джерел, змісту, переваг і недоліків, основних форм прояву, а також можливостей і меж вирішення ними головних питань філософії права.</p> <p>До першого питання. Дослідити юридичний позитивізм як самостійний напрям філософсько-правової думки. В межах даного напрямку дослідити поняття та різновиди юридичного позитивізму, з'ясувати розуміння права, закону і держави, а також місце людини в цій системі.</p> <p>До другого питання. Охарактеризувати становлення та розвиток природно-правового мислення; поняття природного права в історичному розвитку; поняття та різновиди юснатуралізму, з'ясувати основні підходи до вирішення проблеми співвідношення права і закону. Дослідити класичні теорії та сучасні концепції природного права.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика способів обґрунтування права. 2. Історичні типи об'єктивізму як способу обґрунтування права. <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характерні риси правового суб'єктивізму. 2. Інтерсуб'єктивність як парадигма сучасної концепції природного права. 	
--	---	--

Методичні рекомендації

Дослідити історичні типи об'єктивізму як способу обґрунтування права. В межах правового об'єктивізму з'ясувати такі способи обґрунтування права як юридичний біологізм; юридичний економізм (марксизм); політичний об'єктивізм (Н.Макіавеллі, Т.Гоббс); культурно-історичний об'єктивізм (Г.Гроцій, Г.Пухта, Ф.Савіньї); соціологічний об'єктивізм.

Слід врахувати, що правовий суб'єктивізм у спробах обґрунтувати право виходить із суб'єкта, його свідомості. В межах правового суб'єктивізму необхідно прийняти до уваги наступні способи обґрунтування права: раціоналізм (догматичний раціоналізм С.Пухта, Х.Вольф; критичний раціоналізм Р.Штаммлер), філософія цінностей (М.Шелер, М.Гартман, Г.Коїнг, Г.Губман).

Також слід врахувати, що інтерсуб'єктивізм прагне перебороти характерне для класичної філософії права протиставлення суб'єкта та об'єкта. В контексті цього доречним є вивчення наступних способів обґрунтування права: онтологічні концепції (правовий екзистенціалізм М.Мюллер, В.Майгофер; Е.Фехнер, правова герменевтика А.Кауфман, П.Рікер); комунікативні концепції (К.-О. Апель, Ю.Габермас). Для узагальнення і висновків потрібно порівняти способи обґрунтування права (об'єктивізм та суб'єктивізм) і визначити власне ставлення

	до позиції інтерсуб'єктивності.	
<p>Тема 3. Онтологічний зміст сутності і структури права (8 год.)</p>	<p>Лекція: онлайн (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історична еволюція поглядів на буття. 2. Онтологічний вимір права: право як особлива реальність. 3. Природне і позитивне право як структурні елементи правової реальності. 4. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. <p>Мета заняття Дати загальну характеристику правової онтології та її ключових понять: «правової реальності», «ідеї права», «природного» і «позитивного права».</p> <p>Розкрити економічні, соціальні та духовні передумови становлення права, охарактеризувати право як феномен культури, його місце і роль в становленні цивілізації.</p> <p>При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - значення ключових понять правової онтології; - особливості історичних етапів розвитку світової і вітчизняної філософсько-правової думки щодо концептуальних проблем онтології та відображення їх в основних категоріях правової онтології. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - встановлювати, застосовувати, формулювати світоглядні та методологічні підстави як при осмисленні сучасних явищ дійсності, так і при вирішенні теоретичних і практичних проблем права. 	<p>Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції.</p> <p>Готуючись до семінарських занять необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. <p>Завдання для самостійного вивчення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як співвідносяться поняття буття, реальність, існування? 2. У чому особливість правової реальності? 3. Що є онтологічними основами права? 4. До яких типів реальності належить право? 5. Які форми (рівні) буття права можна виділити? 6. В чому полягає мета права: у забезпеченні державного контролю над життєдіяльністю громадян чи у наданні громадянам держави максимуму можливої на даному етапі розвитку суспільства свободи? 7. Зміст правових норм визначається економічно панівним класом даної держави чи співвідношенням її соціальних сил? 8. Як співвідносяться поняття права та правової реальності? 9. Які духовні, економічні та соціальні передумови виникнення і становлення права? 10. Якими категоріями можливо виразити співвідношення природного та позитивного права? <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історична еволюція онтологічної моделі світу. 2. Особливості і завдання філософської онтології. 3. Зміст правової онтології та її місце в системі філософії права. 4. Співвідношення права і закону як

	<p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історична еволюція поглядів на буття. 2. Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності. 3. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. <p>Методичні рекомендації</p> <p>До першого питання. Потрібно дослідити специфіку філософського розуміння буття, зміст категорії буття в різних історико-філософських системах. З'ясувати особливості і завдання філософської онтології.</p> <p>До другого питання. Досліджуючи дане питання, слід зазначити, що позитивістський підхід полягає в описі чинного права, тому процес пізнання права трактується як правильне трактування тексту закону. Необхідно з'ясувати основні недоліки правового позитивізму та розглянути питання про критерій справедливості. На відміну від позитивного природне право виникає з природи суспільства і людини, людського розуму, загальних моральних принципів. Основні ідеї пов'язані з невідчужуваними правами людини, свободою, рівністю, безпекою, опором насильству тощо.</p> <p>До третього питання. Необхідно визначити таке поняття як правова реальність, яка виступає способом об'єктивізації ідеї права. Аналізуючи питання правової реальності необхідно визначити, що основним змістом ідеї права є свобода,</p>	<p>проблема правової онтології.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Структура правової реальності. 6. Право як соціокультурний феномен. 7. Часове та просторове буття права. Єдність минулого, сучасного та майбутнього в праві. 8. Природне і позитивне право: співвідношення понять. 9. Правова реальність як форма здійснення ідеї права. 10. Мораль як джерело права.
--	---	---

	<p>справедливість, рівність. Особливу увагу слід приділити основним формам буття права та питанню співвідношення права і закону.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільство, культура, цивілізація як об'єкти філософсько-правового аналізу. 2. Право як феномен культури. <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Духовні, культурологічні, економічні та соціальні передумови виникнення і становлення права. 2. Місце та роль права в становленні цивілізації. <p>Методичні рекомендації</p> <p>Необхідно дослідити систему суспільних відносин як предмет права та законодавства. Аналізуючи проблему буття права, потрібно виділити детермінуючі фактори його становлення, зокрема показати, яке відношення до становлення права має розвиток економіки, соціальна структура суспільства, такі духовні чинники, як наука, релігія, мораль, політичні погляди та політичні відносини.</p> <p>Необхідно також з'ясувати фактори впливу та генезу права в культурно-історичному процесі. Також доречним є розгляд даного питання з точки зору</p>	
--	---	--

	<p>взаємообумовленості проблем правової культури та місця права системі культурних цінностей.</p> <p>Потрібно з'ясувати зміст таких понять, як культура та цивілізація, основних етапів цивілізаційного розвитку суспільства, показати, яке місце посідає право в становленні цивілізації загалом і, зокрема, локальних цивілізацій.</p>	
<p>Тема 4. Пізнання і розуміння істини в праві: епістемологічний вимір (8 год.)</p>	<p>Лекція: онлайн (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гносеологія як галузь філософського знання: проблематика та основні концепції. 2. Класична і неklasична парадигми розуміння пізнання. 3. Загальна характеристика правової гносеології. 4. Категорія істини як центральна категорія правової гносеології. <p>Мета заняття</p> <p>З'ясувати основні проблеми правової гносеології та епістемології, дослідити структуру, рівні та методи пізнання в праві.</p> <p>Розкрити зміст категорії «істина» у історичній ретроспективі та зміст категорії «істина в праві», а також з'ясувати роль юридичної практики як критерію істинності правового знання.</p> <p>При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - значення ключових понять правової гносеології; - особливості розв'язання гносеологічних проблем права. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формувати ставлення до 	<p>Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції.</p> <p>Готуючись до семінарських занять необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. <p>Завдання для самостійного вивчення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як співвідносяться предметні області дослідження теорії пізнання, гносеології та епістемології? 2. Розкрийте структуру пізнавального процесу. 3. Поясніть зміст та основні завдання гносеології як галузі філософського знання. 4. Прокоментуйте твердження А.А. Козловського: «Пізнання є самою суттю права, найглибшою його характеристикою». 5. Що називають формами пізнання з точки зору гносеологічної науки? 6. Розгумачте критерії та провідні теорії істини: прагматичну, когерентну, кореспондентну. 7. У чому полягають особливості істини як результату та передумови розвитку пізнавального процесу? 8. Здійсніть аналіз постмодерного заперечення істини. 9. Поясніть проблему конкретності істини та критерії об'єктивності істини. 10. Проаналізуйте зміст поняття

	<p>ключових концептуальних ідей правової гносеології; - критично аналізувати і застосовувати концептуальні моделі правової епістемології.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика правової гносеології та епістемології. 2. Проблема пізнання в історії філософської думки. 3. Основні етапи, рівні та методи пізнання у праві. <p>Методичні рекомендації</p> <p>До першого питання. Слід виокремити основні риси правової гносеології як одного з основних розділів філософії права. Крім того, слід врахувати співвідношення теорії пізнання, гносеології та епістемології. Дослідити основні епістемологічні проблеми: як улаштоване знання; які механізми його об'єктивації і реалізації в науково-теоретичній і практичній правовій діяльності та ін. Проаналізувати еволюцію епістемології: від питань про пізнаваність метафізичних реалій до проблем наукового пізнання.</p> <p>До другого питання. Потрібно роз'яснити головні особливості пізнавального процесу. Зокрема, треба розкрити суперечність між знанням та дійсністю як внутрішнє джерело процесу пізнання. Доцільно проаналізувати внесок до цього питання, зроблений різними філософськими школами, а особливо таким</p>	<p>юридична практика.</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Епістемологія як філософсько-методологічна дисципліна. 2. Основні етапи еволюції гносеології. 3. Пізнання як відображення, відношення, комунікація і діяльність. 4. Проблема джерела пізнання: раціоналізм і сенсуалізм. 5. Предмет гносеології і епістемології та їх методи. 6. Загальна характеристика конкретності істини. 7. Діалектика абсолютної і відносної істини. 8. Проблема трактування значення практики в історії філософсько-правової думки. 9. Проблема трактування пізнання в епістемологічній моделі ХХ-ХХІ ст. 10. Юридична практика як критерій правової істини.
--	---	--

	<p>сучасним методом, як синергетика, відповідно до принципів якої суперечності права ґрунтуються на відкритості й нестабільності систем (у даному випадку – системи правового знання). До третього питання. Доречним в даному питанні є розгляд таких форм наукового знання як проблема, гіпотеза, концепція, теорія. Також важливими проблемами як у правовій гносеології, так і в юриспруденції є верифікація та фальсифікація, які дозволяють підтвердити чи спростувати отримані знання. У правовому пізнанні потребує окремого вивчення система методів – філософських, загальнонаукових і частково наукових.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класична і постнекласична парадигма розуміння пізнання. 2. Істина як центральна категорія правового пізнання. <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановлення істини як мета правозастосовчої діяльності. 2. Критерій істини в філософії та кримінальному праві. <p>Методичні рекомендації</p> <p>Спершу доречно звернутися до значення поняття «парадигма» в історико-філософській традиції, зокрема, розглянути тлумачення даного поняття</p>	
--	---	--

	<p>Томасом Куном. В межах класичної парадигми розуміння пізнання доречним є розгляд таких напрямків як критицизм, нормативізм, фундаменталізм, суб'єктоцентризм та наукоцентризм. А з точки зору некласичної парадигми проблеми пізнання вирішуються вже посткритицизмом та відмовою від фундаменталізму, суб'єктоцентризму і наукоцентризму.</p> <p>Потрібно також звернутись до уточнення змісту категорії істини. Варто згадати погляди на істину хоча б найвидатніших філософів: Платона, Аристотеля, Канта, Гегеля та ін. Проте головну увагу необхідно приділити сучасному науковому розумінню істини. Потрібно описати основні риси істини. Слід також підкреслити, що осмислення пізнання істини доцільно трактувати як процес, який має закономірності.</p> <p>Необхідно почати з визначення поняття юридичної практики, яка акумулює в собі у перетвореному вигляді фактично всі види соціальної діяльності. Слід висвітлити її критеріальну роль щодо істинності норм права. Потрібно також розкрити значення юридичної практики як критерію істини у правореалізаційній діяльності, зокрема, при розслідуванні злочину. Варто торкнутись питання про те, що для розв'язання пізнавальних задач і встановлення істини у кримінальній справі під час розслідування доводиться звертатися до конкретних</p>	
--	--	--

	<p>форм суспільної практики, однак вивчити при цьому роль та значення кримінально-процесуальної практики.</p>	
<p>Тема 5. Справедливість і законність в системі правових цінностей (8 год.)</p>	<p>Лекція: онлайн (2 год.) 1. Категорія цінності та її осмислення в історії філософсько-правової думки. 2. Особливості ціннісного підходу в дослідженні права. 3. Рівність, справедливість та законність та їх місце в системі правових цінностей.</p> <p>Мета заняття Дати загальну характеристику правовій аксіології та розглянути систему основних правових цінностей. З'ясувати природу правових цінностей, їх змісту та ієрархії з позицій основних типів праворозуміння. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:</p> <p>Знати: - значення ключових понять правової аксіології; - теоретичні способи обґрунтування базових правових цінностей та принципів.</p> <p>Вміти: - формувати ставлення до існуючої системи правових цінностей; - критично аналізувати і застосовувати основні правові принципи у повсякденному житті та професійній діяльності.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття: 1. Категорія цінності та її осмислення в історії філософсько-правової думки. 2. Правова аксіологія як складова філософії права.</p>	<p>Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції.</p> <p>Готуючись до семінарських занять необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. <p>Завдання для самостійного вивчення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що означає термін «цінність»? 2. Як співвідносяться поняття «цінність» та «оцінка»? 3. Дайте визначення таких понять, як мета, ціннісна орієнтація, оцінка, норма. 4. Яке місце посідають цінності в структурі людської діяльності? 5. Назвіть вищі цінності людини і дайте їхню коротку характеристику. 6. У чому відмінність індивідуальних і суспільних цінностей? Які цінності є правовими і чому? 7. Назвіть вищі цінності людини і дайте їхню коротку характеристику. 8. Що являє собою рівність? Як співвідносяться свобода і рівність? 9. Яке місце посідає справедливість у системі вищих цінностей? Як співвідносяться справедливість і право? 10. Порівняйте такі висловлювання Сенеки і Цицерона: «Несправедливий закон не створює права» і «Своєю силою закони зобов'язані праву». <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правові ідеали в системі загальнолюдських цінностей. 2. Процес соціалізації особистості та проблема формування ціннісних орієнтацій. 3. Сучасні теорії справедливості: зміст і структура. 4. Антиномії справедливості й антиномії права.

	<p>3. Особливості ціннісного підходу в дослідженні права.</p> <p>Методичні рекомендації</p> <p>До першого питання. Слід звернути увагу на те, що основне питання філософії права крізь призму правової аксіології є конкретизацією загальнофілософського питання «що є цінність?», тим більше, що будь-яке праворозуміння спирається на конкретно-історичну концепцію розуміння правових ідеалів як цінностей права. Доречним є розгляд проблеми цінностей через призму таких філософських напрямків як евдемонізм, утилітаризм, гедонізм, екзистенціалізм.</p> <p>До другого питання. При підготовці вказаного питання слід пригадати основні положення філософської аксіології як універсального вчення про сутність цінностей та мати на увазі, що розділ філософії права «правова аксіологія» відображає уявлення щодо аксіологічних передумов праворозуміння, виявлення природи правових цінностей, їх змісту та ієрархії, уявлення про право як цінність і його ціннісні критерії.</p> <p>До третього питання. При вивченні даного питання варто звернути увагу, що право виступає також самостійною цінністю культури, яка посідає системоутворююче місце серед інших її цінностей. В контексті цього потрібно порівняти два виміри права на особистісному та суспільному рівні – як засобу/інструменту та самоцілі.</p>	<p>5. Загальне благо як моральна і правова цінність. Ціннісні орієнтації особистості як найважливіші елементи її внутрішньої структури.</p> <p>6. Цінність як центральне поняття філософської аксіології. Основний критерій цінності.</p> <p>7. Сутність та основні етапи розвитку філософської аксіології, її зв'язок з правовою аксіологією.</p> <p>8. Поняття про інструментальну (службову) цінність права.</p> <p>9. Власна цінність права як методу цивілізованого вирішення конфліктів у суспільстві.</p> <p>10. Особистісні, екзистенційні цінності в системі природного права.</p>
--	--	---

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Система загальнолюдських цінностей у праві. Загальнолюдські цінності як цілі права.
2. Справедливість і рівність в системі правових цінностей.

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Моральність і законність в праві.
2. Свобода та відповідальність як правові цінності.

Методичні рекомендації

Спочатку слід проаналізувати такі основоположні загальнолюдські цінності як життя, солідарність, соціальна гармонія, толерантність, гідність, власність та ін. Дослідити класифікацію цінностей у політико-правовій галузі, виділивши індивідуалістсько-конкуренційні, групово-кооперативні, колективістські та корпоративні цінності.

Дати характеристику справедливості, рівності і законності як категоріям правової аксіології. Дослідити структуру справедливості, історію та сучасні її концепції. Приділити увагу проблемі антиномії справедливості й антиномії права.

Дослідити ідею свободи як одну із найважливіших проблем правової аксіології. Врахувати, що конституювання нормативної сфери права передбачає її обов'язкову співвіднесеність із суміжною сферою свободи

	<p>людини. З'ясувати взаємообумовленість проблем свободи та відповідальності як стрижневих правових цінностей.</p>	
<p>Тема 6. Сутність людини як основа антропологічного обґрунтування права (8 год.)</p>	<p>Лекція: онлайн (2 год.) 1. Поняття та предмет антропології, визначення та систематизація її різновидів. 2. Особистісний вимір права. 3. Філософсько-правове обґрунтування прав людини.</p> <p>Мета заняття Розкрити специфіку антропологічного обґрунтування права та окреслити предмет правової антропології. Дослідити суттєві властивості взаємозв'язку особистості і права, та охарактеризувати правосвідомість як «канал взаємодії» права та внутрішнього раціонально-духовного світу особистості. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні: Знати: - зміст та значення ключових філософсько-правових понять і методологічних конструкцій, що склалися у правовій антропології; - особливості розв'язання антропологічних проблем з позицій основних типів праворозуміння. Вміти: - формувати ставлення до ключових ідей філософсько-правової антропології; - критично аналізувати світоглядні та методологічні проблеми правової антропології.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до</p>	<p>Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції.</p> <p>Готуючись до семінарських занять необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. <p>Завдання для самостійного вивчення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що вивчає філософська і правова антропологія? 2. Сформулюйте основні питання правової антропології. 3. Як пов'язані між собою «образ людини» і «образ права»? 4. Що таке «правова людина»? 5. Що являє собою природа людини і в чому полягає необхідність правопорядку? 6. Визначте співвідношення понять «людина», «індивід», «особа», «особистість» у праві. 7. Що з погляду сучасної філософії становлять права людини і який зміст стосовно них мають вирази «природні», «священні», «невідчужувані»? 8. Як обґрунтувати безумовну цінність прав людини? 9. Яку функцію виконують права людини в сучасному світі? Що відповідно до концепції П.Рикера є антропологічною основою права? Хто є суб'єктом права? 10. Яка, на Ваш погляд, форма індивідуального буття людини (індивід, особистість, індивідуальність) відповідає поняттю суб'єкта права? <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості філософського осмислення проблем людини. 2. Проблема сутності людини на різних

	<p>семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософська антропологія в системі наук про людину. 2. Основні концепції та структура антропології. 3. Проблематика правової антропології та її місце у філософії права. <p>Методичні рекомендації</p> <p>До першого питання. Слід звернути увагу на те, що основне питання філософії права крізь призму правової антропології є конкретизацією загально-філософського питання «що є людина?», тим більше, що будь-яке праворозуміння спирається на відповідну концепцію природи (сутності) людини. При підготовці вказаного питання слід з'ясувати основні положення філософської антропології як загального вчення про сутність людини.</p> <p>До другого питання. В даному питанні доречним є розгляд цінності та розуміння людини з точки зору таких філософських концепцій як космоцентризм та антропоцентризм, концепції «природної» людини Відродження, концепції прогресу та ідеологеми євроцентризму. У структурі антропологічного знання важливо окремо виділити та дослідити проблему антропосоціогенезу.</p> <p>До третього питання. Дати загальну характеристику правовій антропології, виділивши ключові проблеми її вивчення. Порівняти предметні області дослідження філософської та правової антропології. Проаналізувати існуючі концепції сучасної правової</p>	<p>етапах розвитку філософії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Людина як єдність біологічного й соціального. 4. Проблема співвідношення особистості і права: зміст і структура основних концепцій. 5. Проблематика правової антропології, її місце в системі філософії права. 6. Історичні типи еволюції прав людини. 7. Філософсько-правове осмислення інституту прав людини. 8. Теорія природного права як підґрунтя філософсько-правового осмислення прав людини. 9. Особа та її приватне життя в громадянському суспільстві. 10. Обґрунтування прав людини як моральних критеріїв правопорядку.
--	---	--

	<p>антропології.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Людина як предмет філософського аналізу.2. Антропологічні основи права. <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Особистісний вимір права: статус, ролі, правосвідомість.2. Філософсько-правове обґрунтування прав людини. <p>Методичні рекомендації</p> <p>Спочатку слід проаналізувати уявлення про сутність людини з точки зору класичної, некласичної та постмодерної філософії. Визначити співвідношення понять «людина», «індивід», «особа», «особистість» у праві.</p> <p>Розкрити значення понять «правовий суб'єкт», «громадянський статус», «соціальна роль». Дослідити правосвідомість як результат емоційно-чуттєвого та раціонального осягнення світу права в органічній єдності. Крім того, правосвідомість як елемент культури бере активну участь у формуванні «образу права». В межах питання слід розглянути і питання про правовий нігілізм та основні його види (правовий і юридичний).</p> <p>Доцільно усвідомити, що найважливішою проблемою правової антропології є обґрунтування ідеї прав людини, тобто відповідь на питання: чому від правового порядку вимагається захист</p>	
--	---	--

	<p>прав людини? Водночас в межах даного питання необхідно з'ясувати такі три моменти: що являє собою феномен прав людини?; який статус прав людини? та в чому полягає проблема обґрунтування ідеї прав людини?</p>	
<p>Тема 7. Актуальні проблеми взаємодії права та влади в контексті євроінтеграції та глобалізації (8 год.)</p>	<p>Лекція: онлайн (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Влада як філософсько-правова категорія: поняття, структура та види. 2. Специфіка філософсько-правового підходу до влади, примусу та права. 3. Філософські проблеми взаємодії права та державно-владних органів в процесі євроінтеграції та глобалізації. <p>Мета заняття Розкрити питання сутності, виникнення та функціонування влади в системі соціального регулювання. Охарактеризувати співвідношення права і влади в контексті становлення інститутів правової держави та громадянського суспільства. При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст та значення ключових філософсько-правових понять і методологічних конструкцій, що склалися у філософії права в процесі осмислення владних відносин в суспільстві; - особливості розв'язання філософсько-правових проблем у межах основних типів праворозуміння. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формувати ставлення до ключових ідей філософсько-правової праксеології; - критично аналізувати 	<p>Під час лекційного заняття необхідно законспектувати основні положення теми, підготувати план-конспект основних проблем лекції.</p> <p>Готуючись до семінарських занять необхідно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати питання теми. 2. Виконати завдання для самостійної роботи з теми. 3. Підготувати реферативні доповіді, есе. 4. Пройти тестування з теми. <p>Завдання для самостійного вивчення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Яка роль політико-правових інститутів у соціальному житті людини? 2. Чому не може бути здійснено право без інститутів? 3. Що таке влада? Як співвідносяться влада і право? 4. Що таке легітимація, які існують її види? Який зміст мають поняття «легітимність» і «легальність»? 5. Як співвідносяться суверенітет народу і права людини як принципи легітимації? 6. Як співвідносяться держава і право і в чому зміст понять правління права і верховенство права? 7. Що таке правове суспільство? Які перспективи його формування в Україні? 8. Чи тотожні поняття «легітимація» і «легалізація»? 9. Як співвідносяться право і закон? Чи завжди закон є правовим явищем? 10. Чи можна поєднати реалізацію принципу гуманізму та примус в діяльності поліції? <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема співвідношення права і політики, «букви та духу» закону. 2. Правова ідеологія та психологія: основні тенденції розвитку, змісті

	<p>світоглядні та методологічні проблеми діяльності правоохоронних органів в системі державно-владних відносин в суспільстві.</p> <p>Семінарське заняття – 2 год.</p> <p>Навчальні питання до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Влада як філософсько-правова категорія. Ідея влади в історії філософії права. 2. Концептуальні підходи до проблеми визначення політичної влади. 3. Форми організації державної влади. <p>Методичні рекомендації</p> <p>До першого питання. Доцільно насамперед спробувати з'ясувати та визначити сутнісні ознаки поняття влади. Близьким до нього є поняття авторитету. Корелятом влади виступає повага. Влада може бути моральною цінністю, якщо ґрунтується на етичних засадах і сприяє зміцненню їх ролі у громадському житті, якщо забезпечує панування у сфері організації суспільних відносин високих правових цінностей. Проте історичний досвід, як вітчизняний, так і зарубіжний, свідчить, що влада може виступати й антиподом права. Саме такі прояви мали деякі рішення тоталітарної влади.</p> <p>До другого питання. Розглянути наступні концепції політичної влади: теологічна, соціологічна, телеологічна, психологічна, реляціоністська та ін. Доречним є також з'ясування структури політичної влади – дослідження таких понять як суб'єкти, об'єкти і засоби</p>	<p>структура.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Влада і управління, влада і демократія, влада і свобода: співвідношення в культурно-історичному процесі. 4. Проблема співвідношення права і влади: державна влада в системі соціального регулювання. 5. Державний примус як специфічний засіб забезпечення дієвості права в суспільстві. 6. Влада та право у цивілізації майбутнього. 7. Філософські проблеми взаємодії права та державно-владних органів в процесі євроінтеграції та глобалізації. 8. Громадянське суспільство як гарант соціальної свободи. 9. Моральність і законність в застосуванні покарання. 10. Генеза ідеї верховенства права в історії філософсько-правової думки.
--	--	--

політики, ресурси та рівні політичної влади.

До третього питання. В контексті вивчення даного питання важливо розглянути як існуючі основні форми державного правління – монархію (абсолютну, конституційну, дуалістичну) та республіку (парламентську, президентську, змішану); державного устрою – унітарну, федеративну, конфедеративну; так і політичні режими – демократичний, авторитарний, тоталітарний.

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Діалектика влади, права і закону.
2. Роль права у здійсненні влади. Право як засіб трансформації влади.

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Ідея правої держави та громадянського суспільства.
2. Гуманізм права та його втілення в практичній діяльності правників.

Методичні рекомендації

Слід звернути увагу на те, що проблема співвідношення влади і права є однією з ключових у філософії права й однією із найскладніших у суспільній практиці. Для її всебічного усвідомлення необхідно дати визначення понять права і влади в загальносоціальному аспекті, показати неоднозначність підходів до їх співвідношення та назвати види легітимації

	<p>влади. Дослідити існуючі концептуальні підходи до розуміння правової держави та громадянського суспільства в історико-філософській традиції. Здійснити порівняльний аналіз понять «правова держава» та «соціальна держава». Охарактеризувати структуру громадянського суспільства, акцентуючи увагу на ролі та значенні політичних партій, громадсько-політичних рухів та об'єднань в політико-правовій системі соціуму. Доречним буде розгляд гуманізму як світоглядної позиції та правового принципу. Розкрити проблему дихотомії використання примусу з боку держави та дотримання принципу гуманізму. Виділити ключові цінності гуманізму та забезпечення їх нормами закону.</p>	
--	---	--

Основні інформаційні джерела

1. Актуальні проблеми філософії ХХ-ХХІ століть. За заг. ред. д-ра філос. наук І. В. Карівця. Навчальний посібник. Л.: Львівська політехніка, 2022. 240 с.
2. Актуальні проблеми філософії права: посібник / О. М. Балинська, А. С. Токарська, В. А. Яценко; за заг. ред. О. М. Балинської. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 612 с.
3. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
4. Гайдулін О.О. Філософія права. Європейські парадигми праворозуміння: Підручник для вищ. військ. навч. закл. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2021. 472 с.
5. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
6. Романова А. С. Проблеми філософсько-правових наукових досліджень: навч. посіб. / Романова А. С., Щербай І. Р. Львів: Растр-7, 2023. 170 с.
7. Сабадуха В. О. Філософія критичного мислення та прийняття рішень: підручник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2023. 679 с.
8. Торяник В.М., Макушев П.В. Філософія та соціологія права: у схемах та визначеннях. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 244 с.

9. Філософія: підруч. Для студ. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. (Гриф МОН України), 3-те видання, перероблене і доповнене. Харків: Право, 2020. 432 с.

10. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту / Н. В. Хамітов. 5-те вид., випр. і допов. Київ: КНТ, 2023. 394 с.

Технічне та програмне забезпечення навчальної дисципліни

Програми та силабус навчальної дисципліни, мультимедійна система з можливостями візуальної презентації навчальних матеріалів у вигляді слайдів та аудіо-/відео-, тексти лекції, мультимедійний навчальний продукт, навчально-методичні матеріали на офіційному вебпорталі НАВС у розділі «Дистанційні курси».

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

Політика щодо термінів виконання та перескладання:

- умови допуску до підсумкового контролю є активна робота під час семінарських занять; позитивні оцінки з усіх тем навчальної дисципліни; опрацювання більшості з рекомендованих джерел, виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;

- сума балів поточного контролю має становити не менше 30 балів.

Перескладання тем реалізується у таких формах:

- усне і письмове опитування;
- тестування;
- написання есе, тез тощо.

Політика щодо академічної доброчесності:

здобувачі вищої освіти мають поважати авторські права та недопущення академічного плагіату в усіх видах наукової, науково-методичної та навчальної діяльності, дотримуватися принципів академічної доброчесності, правил академічної етики, інформаційної культури та підвищення відповідальності за дотриманням норм цитування.

Поточному контролю підлягають:

- глибина, повнота, обґрунтованість відповіді;
- доповнення, запитання до тих, хто відповідає;
- рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (робота у парах, малих групах), активність під час обговорення питань;
- глибина аналізу наукової та навчальної літератури;
- письмові завдання (тести, контрольні роботи, есе, реферати);
- якість самостійного опрацювання питань;
- систематичність роботи на заняттях.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідують лекції та семінарські заняття курсу.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

Силабус схвалено на засіданні кафедри філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ
від 22 грудня 2022 року, протокол № 8

Завідувач кафедри

Олег ПАВЛИШИН

Підпис авторів силабусу:

Михайло КОСТИЦЬКИЙ

Віталій КРАВЕЦЬ